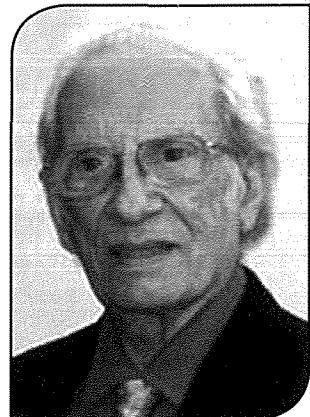

Labtijiet f'Malta mhux komuni

Guido Lanfranco ■

Nistħajjal li kulħadd huwa familjari mal-labtijiet tal-Madonna tal-Karmnu, ta' San Franġisk, tad-Duluri u l-Labtu l-Aħdar. Għalhekk ħsibt li aħjar ngħidu xi ħażja żgħira dwar diversi labtijiet oħra li mhux daqstant magħrufin li konna niltaqgħu magħlhom fil-gżejjjer tagħna.

Bidu

L-ordnijiet reliġjużi Karmelitani, Tereżjani, Frangiskani Minuri Osservanti, Kapucċini, Konventwali, Dumnikani, Agostinjani u oħrajn, issa fi żmienna, rari narawhom bl-abitu jew libsa distintiva tagħhom jekk mhux fil-proċessjonijiet għax min-nofs is-seklu għoxrin bdejna narawhom libsin bħal lajci tħlief għall-kullar jew salib ċejken mal-pavru. Dawn l-ordnijiet, biż-żmien kieni bdew iwaqqfu dawk li konna nsejħulhom terz-ordni bit-terzjari imma aktar eż-żarru.

Dawn kieni jissieħbu mal-ordnijiet biex jaqilgħu indulgenzi u privileġgi u jilbsu abitu jew libsa tixbah dik tar-reliġjużi, imma l-prominenza tingħata lill-iskapular jew drapp fuq l-ispalleyn mitluqa fuq quddiem u wara.

Kellhom ukoll jipparteċipaw fil-proċessjonijiet u obbligi ta' talb u laqgħat. Uħud minn dawn iffirmaw fratellanza, bħal dik tal-Madonna tal-Karmnu taż-Żurrieq li, fuq il-kunfratija bajda u taħt il-muzzetta vjola li kieni bdew jilbsu fl-1805, mill-1894 bdew jilbsu wkoll tul-ta' drapp kannella li taqleb minn wara d-dahar, fuq l-ispalleyn u għal quddiem; din tissejjaħ labtu jew skapular tal-Madonna tal-Karmnu. Aktar devoti xtaqu jissieħbu mal-ordnijiet imma ma kinux lesti li jimpenjaw ruħhom f'ċerti obbligi, għalhekk kieni jiffurmaw bħal għaqda oħra tal-miktubin fil-

labtu bħala devozzjoni imma li ma kelhomx l-istess benefiċċi ta' indulgenzi u privileġgi.

Dan il-labtu (minn *l'abito* jew libsa) jkun l-istess lewn tal-ilbies tal-ordni konċernata imma jikkonsisti biss minn biċċa drapp żgħira simbolika li tiddendel b'kurdicella mal-ghonq taħt l-ilbies.

Labtijiet irrakkmati

Xi labtijiet kienu jagħmluhom kbar apposta biex ma jintlibsus minn taħt, imma jintlibsu fil-proċessjonijiet jew jiddendlu ma' ras is-sodda. Biż-żmien, minn barra l-labtijiet li semmejna, kull xbiha mdendla ma' zigarella jew korda, ukoll jekk ma tintlibisx, bdiet popolarment tissejjaħ labtu.

Mis-seklu dsatax sa nofs l-ghoxrin, l-aktar fil-monasterji, kienu jinhadmu bir-rakkmu, stampati jew impittra, dekorati bl-antaċċoli, lewlu u l-molla tal-ganutell, fuq ħarir jew drapp ieħor, bosta xbihat tal-Madonna u ta' Kristu jew bir-relikwi. Dawn kieni bħal labtu kbir li kien jinżamm bħala devozzjoni mdendel mas-sodda jew mal-ixkaffa jew rokna tat-tazza tixxgħel biż-żejt 'tal-Madonna' li kont issib kważi f'kull dar.

Labtijiet artistiċi jew elaborati bħal dawn kienu jingħataw rigal jew bħala ringrażżjament lil varji personalitajiet. Bħal eżempju nistgħu nsemmu meta l-Karmelitani tal-Imdina cċelebraw il-festa tagħhom bil-kbir fl-1792. Lill-isqof Labini kieni tawh labtu tal-Madonna tal-Karmnu rrakemat u labtijiet oħrajn tawhom lill-monsinjuri, ceremonieri, u s-sagristan tal-Kattidral, kif ukoll lis-sorijiet ta' Santa Kartarina tal-Belt talli ħadmu bukkett ganutell għall-isqof u lis-sorijiet Benedittini tal-Imdina li pprovdex fjuri fil-knisja għall-festa.

Madonna tas-Saħħa

Fl-aħħar nofs tas-seklu dsatax, għand il-Frangiskani Konventwali tar-Rabat ta' Malta għet iffirmata l-Kongregazzjoni tal-Madonna tas-Saħħa. Kellhom bandalora li kieni jimxu warajha fil-proċessjonijiet filwaqt li kieni jilbsu labtu ċelesti li fuqu kien hemm xbiha tal-Madonna tas-Saħħa fuq biċċa drapp bajda, imdendel ma' għonqhom bil-qfiel bojod. Kieni jistampaw mijiet minn dawn il-labtijiet.

Santa Katarina taż-Żurrieq

Fl-1874, għall-festa tal-qaddisa, tbierku u tqassmu għall-ewwel darba fiż-Żurrieq 250 labtijiet bix-xbieha ta' Santa Katarina (*abitini di Santa Catarina*). Bejn l-1909 u l-1911 kieni ġew ordnati 600 wieħed mingħand Filletti tal-Belt Valletta.

It-tberik u tqassim ta' dawn il-labtijiet jidher li sar għall-aħħar darba fl-1915. Minn dawn il-labtijiet kien hemm stampati fuq drapp ordinarju kif ukoll oħrajn fuq drapp tal-ħarir.

Madonna tal-Mellieħha

Fl-ewwel għaxar snin tas-seklu għoxrin, kieni ġew magħmlulin eluf ta' labtijiet u santi bix-xbieha tal-Madonna tal-Mellieħha u kieni jitqassmu lid-devoti li joffru xi *ex votu* oggett jew donazzjonijiet ta' flus bħala wegħda.

L-arcisqof Maurus Caruana, fl-1911 kien ikkonċeda 100 jum indulgenza lil min kien jilbes dan il-labtu.

San Valentinu ta' Hal Balzan

Fil-knisja parrokkjali ta' Hal Balzan, hemm il-korp sant ta' San Valentinu li kien ingieb mill-Italia minn Mons. Lorenzo Grech Delicata fl-1784 u rregalah lill-knisja fl-1820. Fl-1861 bdew għal xi żmien jagħmlu labtijiet bix-xbiha tiegħu.

Wiċċ ta' Kristu

Dun Alfred Gatt fil-Belt Valletta, kien magħruf għad-devozzjoni lejn il-Wiċċ ta' Kristu (*Volto Santo*) u kien meqjus bħala ruħ tajba minn kulħadd. Jingħad li kien hemm mara li kellha labtu tal-*Volto Santo* li kien tħallha Dun Alfred. Meta marad binha, libbsitulu u qalet lil Dun Alfred x'kienet għamlet. Huwa qalilha li binha ma kellu xejn, anzi trid tilbsu hi, u għamlilha premura li ma tgħaddih lil ħadd, iżżommu dejjem magħha u tgħid 12-il Glorja u l-Kredu.

Tat-Trinità Mqaddsa

Fost l-ordnijiet reliġjuži, fis-sekli tħalli u tħallu kien hemm dik tat-Trinità. Għall-ewwel kienet tiġib fondi biex tifdi skjavu nsara li jkunu nqabdu mit-Torok imma wara bdew jiffurmaw fratellanzi u sodalitajiet tat-Trinità. F'Malta kien hemm il-fratellanza tat-Trinità fl-Isla li twaqqfet l-ewwel darba fl-1669 u finalment ġadet il-pussess.

L-ilwien assocjati mat-Trinità huma l-blu u l-ahmar, kif kien is-salib blu u ahmar fuq il-kunfratija tal-fratelli Trinitarji u kif naraw fl-armor tal-parroċċa tat-Trinità tal-Marsa.

Labtu tas-SSma Trinità

Sagament Imqaddes

F'kull parroċċa antika nsibu l-fratellanza tas-SSmu Sagament li normalment jikkonsistu f'membri fratelli u nisa konsorelli. Billi l-membri nisa ma kellhomx l-istess privileġgi tal-irġiel iffurmaw għaqdiet devozzjonali mal-fratellanza.

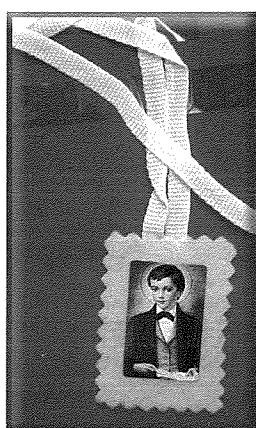
Bħala eżempju ngħidu li n-nisa membri tal-fratellanza tas-Sagament fil-parroċċa tal-Madonna Sultana tal-Qalb ta' Ĝesu, (popolarment tisseqjaħ tas-*Sacro Cuor*) f'Tas-Sliema, fi żmien kienu jilbsu labtu ahmar kemxejn kbir li fin-nofs għandu simbolu tas-Sagament stampat fuq drapp abjad u jiddendel mal-ghonq b'zigarella bajda biex jintlibes f'okkażjonijiet solenni u fil-proċessjonijiet.

Labtu tas-SSmu Sagament li fi żmien kellhom in-nisa tal-fratellanza tas-Sagament, parroċċa Madonna tas-Sacro Cuor, Tas-Sliema

Domenico Savio

Tfajjal li twieled fi Piemonte fl-1842 u miet fl-1857 li trabba mas-Sależjani f'Torino. Ĝie kanoniżżat fl-1954.

Labtu ta' San Domenico Savio protettur tan-nisa fil-ħlas

Madonna taċ-Ċintura

Festa 2013 - Gudja

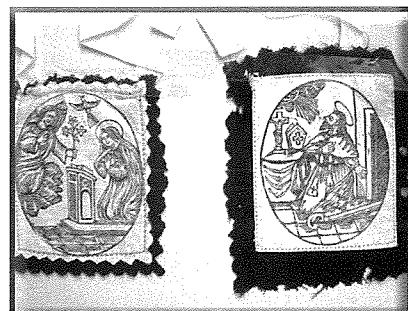
Fi żminijiet relativament reċenti bdew isiru labtijiet żgħar, sofor bix-xbiha tiegħu bil-kultur u jiddendel mal-ghonq b'zigarella bajda. Id-devozzjoni ta' dan il-labtu bdiet meta waħda mara li xtaqet ikollha tarbija u ma rnexxilhiex, talbet lil Domenico Savio u meta fl-ahħar kellha tarbija ddeċidiet li kienet bl-intercessjoni tiegħu.

Għalhekk Domenico Savio beda jitqies protettur ta' nisa li jixtiequ jkollhom tarbija u jintlibes ukoll waqt il-ħlas biex kollo jgħaddi b'wiċċ il-ġid.

San Martin

Fil-knisja parrokkjali ta' San Pawl tal-Belt Valletta fis-seklu sbatax kien hemm imwaqqfa xirkha jew fratellanza deskritta bħala *Sodalità tal-Annunzjata u San Martin Isqof*, imma magħrufa aktar bħala “Ta' San Martin”.

Il-fratelli kienu haddiema fl-imbejjed, xorb u sidien tat-tverna. Kellhom kappella u artal fil-knisja għad-devozzjonijiet tagħhom. Kienu jilbsu labtu doppju f'żewġ biċċiet suwed marbutin b'zigarelli bojod biex jiddendel mill-ghonq biex biċċa waħda timtelaq wara l-ispalleyn u l-oħra fuq is-sider. L-immaġini kienu stampati bl-iswed fuq l-abjad, waħda turi lill-Annunzjata u l-oħra lil San Martin Isqof.

Labtu tal-Annunzjata u San Martin Isqof, sodalità li kien hemm f'San Pawl tal-Belt Valletta